

‘පටිඨානදේශනා මාලාව - විචාර’
‘ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය’ - 27.06.2019

නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස

තුන්ලෝකාග්‍ර වූ භාග්‍යවත් වූ අරිහත් වූ සර්වඤ්ඤ ධර්මරාජයාණන් වහන්සේට සියලුම ස්කන්ධ ආයතන ධාතු ඉන්ද්‍රිය පටිච්චසමුප්පාද වතුරාර්ය සත්‍යය හේතුඵල ධර්මයන් අතීත අනාගත වර්තමාන වශයෙන් කාල තුනටම දිගහැර සර්වප්‍රකාරයෙන්ම පැහැදිලිවම පිරිසිදුව සවයංභූ ඥාණයෙන් අවබෝධකොට වදාළ ඒ උතුම් ධර්මය ලෝක සත්වයාට දේශනා කිරීමට නොමැළි වූ විර්යවන්ත සන්තානයක් ඇති කරුණාවෙන් පිරි සන්තානයක් ඇති සර්වඤ්ඤ සම්මාසම්බුදු පියාණන් වහන්සේට මම සරසින් වැඳ නමස්කාර කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ ශාන්ති නායක සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්ම සන්තානයේ පහළ වී වදාළා වූ ඒ උතුම් බුදු තුවණින් දැක වදාළා වූ දේශනාකොට වදාළා වූ සත්වයන්ට පිහිට වන්නා වූ සත්වයන් සංසාර දුකෙන් මුදවා හරින්නා වූ සත්වයන්ට අනේක සැප සම්පත් ලබා දෙන්නා වූ මිහිරිතම වූ ඒ උතුම් වූ ප්‍රණීත ධර්ම ස්කන්ධයට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාරය කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ උතුම් දේශිත ධර්ම මාර්ගයේ ගමන්කොට සිත සනසාගෙන දුකින් මිදී සැපයෙන් සැපයට පත් වී නිවනින් සැනසී ගියා වූ අශ්ඨාර්ය පුද්ගල මහා සංඝරත්නයට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාරය කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

බුද්ධරත්නයේ ධර්මරත්නයේ සංඝරත්නයේ ආනුභාව බලයෙන් අනන්ත ගුණ බලයෙන් තුනුරුවත් වන්දනා කරගැනීම වශයෙන් නමස්කාර කරගැනීම වශයෙන් උපදවා ගන්නා වූ කුසල චේතනාවන්ගේ ධර්ම චේතනාවන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් අපේ මේ ශ්‍රාවක පිරිස මේ වේලාව වෙනකොට උපදවාගෙන තිබෙන්නා වූ වඩාගෙන තිබෙන්නා වූ දාන සීල භාවනා සීල සමාධි ප්‍රඥා ආදී වශයෙන් පවතින කුසල ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් අදත් මේ පටිඨාන ධර්ම දේශනාවට සම්බන්ධකොට ඉදිරිපත් කරන කියලා දෙන දහම් කාණ්ඩය මේ පින්වත් සැම දෙනාටම හොඳින් වැටහේවා හොඳින් තේරුම් ගන්න ලැබේවා! හොඳින් අවබෝධ වේවා! ඒ සඳහා කිසිම බාධක ධර්මයක් මානසික වශයෙන් ඇති නොවේවා! මාර බාධක ධර්මයක් අභ්‍යන්තරයෙන් හෝ වේවා බාහිර වශයෙන් හෝ ඇති නොවේවා! පංච නීවරණ ධර්මයන් යටපත් වේවා! චිත්ත සමාධිය ඇති වේවා! සිහිය තුවණ යෝනිසෝමනසිකාරය පවත්වාගෙන කියන වචනයක් පාසාම මේ උතුම් ධර්මය මෙනෙහි කර කර අසමින් ඒ තුල භාවනාවක් ගොඩ නගාගෙන ඒ වාගේම විපස්සනාවක් ගොඩ නගාගෙන ධර්ම මනසිකාරයක් හදාගෙන ධර්ම චිත්තනයක් හදාගෙන ඒ ධර්ම මනසිකාරය මෙහෙයවලා පටිපදාවේ ගමන්කොට බුද්ධාදී උත්තමයන් වහන්සේලා ශාන්තයි සැපයි හොඳයි කියා නිවී සැනසී පැමිණ අවබෝධ කොට ගන්නා වූ ශාන්ත වූ ප්‍රණීත වූ පව්වේක වූ සුක්ෂම වූ නිර්වාණ ධාතුව ස්පර්ශ කරගන්න මෙය උතුම් පිළිවෙතක් මාර්ගයක්ම වේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ආශිර්වාද කරනවා.

අද අපි සැම දෙනාටම ඉදිරිපත් කරගෙන තිබෙන දහම් කාණ්ඩය මීට පෙර අවස්ථාවකත් කියලා දීපු දහම් කාණ්ඩයක දිග ඇදියක්. ඒ කියන්නේ ඒ කොටසේම කියලා දෙන දිග ධර්ම කාණ්ඩයක්. ඉතින් මේ කාලය තුල අපි මේ කථා කරන්නේ කවුරුවත් වැඩිපුර කථා කරන්නේ නැති බොහොම කලාතුරකින් කථා කරන නමුත් බුදුරජාණන්වහන්සේගේ දේශනාවේ අති ගාම්භීර වූ ධර්ම කාණ්ඩයක්. ලීදකින් වතුර ගත්තහම ලීදේ උඩ වතුර තිබෙනවා ලීදේ යට වතුර තිබෙනවා. මුහුදේ උනත් එහෙමයි. මුහුදට නාන්න ගියහම මනුස්සයෝ නාන්නේ ගොඩබිම. ඒ කියන්නේ ගොඩට කීටුව. වතුර රස්නෙයි, සීතල නෑ. නමුත් පතුලට යන්න යන්න සීතලයි. ඒක නිසා වැඩිය කවුරුවත් යන්නේ නෑ. ලීදක උනත් එහෙමයි. උඩ වතුර රස්නෙයි. යට ගැඹුරට

යනකොට සිතලයි. ඒවාගේම හුස්ම ගන්නත් අමාරුයි කියලා කියනවා. ඒක නිසාවත්දෝද මම දන්නේ නෑ මේ ධර්ම වලට අතපත ගැසීම හරිම අඩුයි. මේ තරම් ගැඹුරකට යන්නේ නෑ. ඒ අතර අපේ මේ පින්වත් සෑම දෙනාම බොහෝම ඕනෑ කමින් අවුරුදු ගාණක් තිස්සේ මේ දහම් පතුලකට යන්න මහත්සි ගන්නවා. දහම් පතුලකට ගිහිල්ලා හිතනවා, මෙනෙහි කරනවා. ඒ පටියාන ධර්ම පතුල, ඒ ගාමිනීර වූ ඒ වාගේම සුක්ෂම වූ සියුම් වූ සිතල වූ ඒවාගේම ලෙහෙසියෙන් ලියා ගන්නත් බැරි අතිශය ගාමිනීර ධර්ම කාණ්ඩයකට හිත යොමු කරගෙන භාවනා මනසිකාරයක් හද හද ධර්මයෙන් සැනසී සැනසී මේ යන ගමනේ අද මේ පින්වතුන්ට මේ හේතුඵල ධර්ම රාමුවේ, පටියාන ධර්ම රාමුවේ එක කොටසක් ඉදිරිපත් කරගන්නවා මේ අවස්ථාවට කියලා දෙන්න. ඒ තමයි ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය. අද ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය ධර්මය ගැන කියලා දෙනවා. නමුත් අද මේක සම්පූර්ණ කරගන්න පුළුවන් වෙයි කියලා හිතන්නේ නෑ. ඉතිරියක් උනොත් ඊළඟ සතියේදී අපි කලා කරමු. අද මම සීමිත කාල ප්‍රමාණයක් අරගෙන මේ පින්වතුන්ට මේ ධර්ම කාණ්ඩය කියලා දෙනවා.

ඉන්ද්‍රිය - මේක හරි ලස්සන පොදු වචනයක්. ඒවාගේම කනට හුරු වචනයක්. කනට හුරු පදයක්. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කිව්වහම පංච ඉන්ද්‍රිය කියලත් කියනවා. මේ ඉන්ද්‍රිය කලාව ඇත්ත වශයෙන්ම බණට ඇවිල්ලා නොවෙයි අපි අහන්නේ. ඒ ඉන්ද්‍රිය කියන වචනය අපි දැනගන්නේ අපේ කුඩා කාලයේදී. මම විස්වාස කරනවා අපේ මේ පින්වත් සෑම දෙනාම ඒ ඉන්ද්‍රිය කියන වචනය අහන්නේ අහිධර්මය ඉගෙන ගන්නවත් සුත්‍ර ඉගෙන ගන්නවත් විනය ඉගෙන ගන්නවත් බණ අහන්නවත් ගිහිල්ලා නොවෙයි. ඒ ඉන්ද්‍රිය කියන වචනය අපිට කන වැකුනේ ඉස්සරවෙලාම ඉස්කෝලයේදී. අපේ පාසැලේ අපිට සෞඛ්‍ය උගන්වනු ගුරුවරු ඒවාගේම වෙනත් ගුරුවරු අපේ ශරීර පාඩම් ගැන කියලා දෙනකොට කියලා දුන්නා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ගැන. ඒ කියන්නේ ඇස කන නාසය දිව ශරීරය කියන්නාවූ දේවල් ඉන්ද්‍රිය හැටියට සලකාගෙන ඒවා ගැන තමයි කියලා දුන්නේ. ඇස කියන්නේ ඉන්ද්‍රියක් කියලා කිව්වා. කන කියන්නේ ඉන්ද්‍රියක් කියලා කිව්වා. ඒවාගේම නාසය දිව ශරීරයට පංච ඉන්ද්‍රිය කියලා කිව්වා.

සාමාන්‍ය පොදු ව්‍යවහාරයේදී අපි කලා කරනවා පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් පින්වනවා, පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් සංවර කරගන්නවා කියලා. ඉස්කෝලේදී තමයි ඕක හොඳට ඉගෙන ගත්තේ. ඊළඟට පන්සලට ආරණ්‍යට බණ අහන්න යනකොට බණ වලිනුත් ඇහෙනවා ඉන්ද්‍රිය කියලා. ඒකෙදි කියනවා ඡඩ්ඉන්ද්‍රිය කියලා. පංච ඉන්ද්‍රිය සහ මනෝන්ද්‍රිය කියලා කියනවා. නමුත් මොකක්වත් ඒ තරම් ගැඹුරකට තේරෙන්නේ නෑ. වචනය නම් හොඳට ඇහෙනවා. ඒකත් අපි පාඩම් කරගන්නවා.

ඊට පස්සේ අපි ධර්මයට එක්කාසු වෙනකොට අපිට තව මානසික ධර්ම කීපයක් කියලා දුන්නා පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කියලා. ඒ කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය හැටියට කියනවා මනෝ ධර්ම සමුදායක්. ඒ ඇස කන නාසය දිව ශරීරය කියන එක නොවෙයි, ඒ තමයි ශ්‍රද්ධා - චීර්ය - සති - සමාධි - ප්‍රඥා කියලා. එතකොට අප ඉස්කෝලයේදී කලා කරපු ඉන්ද්‍රිය ධර්මයි ධර්ම දේශනා තුලින් ගාමිනීරව ගිහිල්ලා මානසික ධර්ම එක්කාසුවේදී කලා කරන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයනුයි දෙපැත්තක්. ඉතින් ඔය විදියට තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කලාවට අපි දැන් ඇවිල්ලා තිබෙන්නේ.

තව එකක් තිබෙනවා. දේව කලා වලත් තිබෙනවා ශක්‍ර දේවෙන්ද්‍රයෝ කියලා. එතකොටත් කාගෙන් හරි ඇහුවොත් ශක්‍ර දේවෙන්ද්‍ර කියන්නේ කවුද කියලා ශක්‍ර දේවියෝ ඉන්ද්‍රියෙක් කියලා කියනවා. ඔන්න ඔය වගේ දේවාල ගානේ කරකැවෙන කොටත් ඔය කලාව අපිට එක්කාසු වෙලා තිබෙනවා. ඉතින් මේ පටියාන දේශනාව අහන්න ඉගෙන ගන්න හිතන්න මෙනෙහි කරන්න යන්නා වූ කෙනා ඔය අතන මෙතන තිබෙන්නා වූ ඉන්ද්‍රිය කලාවල් එකතුකරගෙන හිතේ තියාගෙන මේකට යන්න ගියොත් එහෙම තේරුම් ගන්න බැරිවෙනවා. හේතුව කකුල් දෙකයි අත්දෙකයි ඔළුවයි බැඳගෙන නූල් වලින් පටලවාගෙන යම්කිසි කෙනෙක් වතුරට පැන්නොත් අනිවාර්යෙන්ම ගිලෙනවා කියන එක වෙනවාමයි. ඒවාගේ මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මය කියන්නා වූ දෙය පටලවාගෙන මේ වැඩේට බැස්සොත් අපි සියලු දෙනාම අනාථ වෙනවා, අසරණ වෙනවාමයි. ඒක නිසා මේ වචනය කනට හුරු උනත් අහලා තිබුනත් කියවලා තිබුනත් ලියන්න පුළුවන්

උනන් අපි මේකේ තිබෙන්නා වූ නියම අර්ථය දැන හඳුනාගෙන ඉස්සරහට යායුතුයි. ඒක නිසා දැන් බලමු මේ ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ මොකක්ද කියලා.

‘ඉන්ද’ කියලා කියනවා රජපුරුවන්ට, නායකයාට. සමහර ධර්ම තිබෙනවා, ඒවාට ඔය ළඟ පහත තවත් තිබෙනවා නම් මොනවා හරි දෙයක් ඒවා තමන්ට නතුකරගෙන යටත් කරගන්න පුළුවන්. අන්න එහෙම තමාට යටත් කරගෙන හසුරුවන්න පුළුවන් ගතියක් මේකේ තිබෙනවා. මේ වෙලාවේදී මගේ හිතට එනවා මෙහෙම කථාවක්. හොඳට වැහලා වැහලා වතුර පිරිලා ඇලවල් වලින් දොළවල් වලින් එන්නාවූ වතුර එක්කාසු වෙලා ගහට ගියාට පස්සේ ගහේ වතුර පිරෙනවා. හැබැයි ගහ ගලාගෙන යනවා. ගහ ගලාගෙන යන්නේ නිකං නොවෙයි. ඒ ගහේ තිබෙන වතුර පහරින් වටපිටාවේ තිබෙන වතුරට හසුවෙන වතුරට යටවෙන දෙවුරෙම තිබෙන්නා වූ ගස්ටික තලාගෙන පෙලාගෙන නවාගෙන සමහර වෙලාවට ගලවාගෙන ඇදගෙන යනවා. ඒ තරම් හයියක් මේ කියන්නා වූ වතුර පාරට තිබෙනවා. රජ ගතියක් බලවත් ගතියක් තමන්ට නතු කරගන්න පුළුවන් ගතියක් හයියක් පෙන්නන්න පුළුවන් ගතියක් ඔය වතුර පාරේ තිබෙනවා. ආන්න ඒ වගේ රජපුරුවන්ටත් පුළුවන් රට වැසියා කොච්චර සංඛාවෙන් වැඩි උනත් ඒ රජාගේ තිබෙනවා ගතියක් ඒ අය තමන්ට නතුකර ගන්න, යටත් කරගන්න. ආන්න ඒවගේ ධර්ම තිබෙනවා. තමා ළඟ ඉන්න ඒවාගේම තමාට මොකක් හරි සම්බන්ධයක් තිබෙන දේවල් ඔක්කොම ටික තමාට නතුකර ගන්නවා, යටකරගන්නවා. ඒක නිසා ඔන්න ඔය විදියට තමාගේ බලය වැඩිපුර අනිත් ධර්මයකට ලබා දීමට පුළුවන් අර්ථයෙන් ඉන්ද්‍රිය කියන වචනය පාවිච්චි කරනවා.

අපේ බුදුරජාණන්වහන්සේට, ධර්ම රාජෝත්තමයාණන් වහන්සේටත් තිබෙනවා ඉන්ද්‍රිය ස්වභාවය. අනිත් සත්වයන් හොඳට ධර්ම මාර්ගයේ හසුරුවන්න පුළුවන් ගතිය. ඉතින් මේ විදියට තිබෙන්නා වූ, ඉන්ද්‍රිය ගතියක්, බලවත් හයියක්, අනිත් අයට බලපෑමක් කරන්න පුළුවන් ධර්ම සමුදායක් තිබෙනවා. එකක් නොවෙයි. මෙතැන කියන්නේ බාහිර වශයෙන් තිබෙන ඇස කන නාස ආදී දේවල් නොවෙයි. මේ කියන්නේ මානසික ධර්ම ගොඩක්. මානසික ධර්ම ගොඩක් තමයි මෙතැනට ගන්නේ. හේතුව, මේ පටියාන ධර්ම කථාවේ මේ ඉන්ද්‍රිය ගැන කියනකොට නිකම්ම ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ නෑ. මේකේ තිබෙනවා ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියලා එක්කාසු කරන වචනයක්. ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ මේ ඉන්ද්‍රිය ගති තිබෙන ධර්ම වල අනිත් කෙනෙකුට උපකාරවන බලපෑමක් කරන හයියක් පෙන්නන අනිත් එක්කෙනා තමන්ට නැඹුරු කරගන්න පුළුවන් ගතියක් තිබෙන නිසා කියනවා ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තිබෙන ප්‍රත්‍යය ධර්ම කියලා.

මේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තිබෙන, අනිත් අයට බලපෑමක් කොට අනිත් අය යටත් කර ගැනීමට හැකි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සමුදායක් තිබෙනවා, මානසික ධර්ම අතර. මනෝමය ධර්ම අතර. ඇත්ත වශයෙන් ඔක්කෝම ඉන්ද්‍රිය තිබෙනවා 22ක්. දෙවිසි ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් කියලා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම 22 ක් තිබෙනවා. ඒ අතර ප්‍රඥාව තිබෙනවා ආකාර කීපයකට දක්වලා. ඒ ධර්ම 22 ම මෙතෙක්දී ගන්නේ නෑ. එතැනදී ශ්‍රද්ධාව චීර්ය සනි සමාධි ප්‍රඥා ඇතුළු රූප ඉන්ද්‍රිය දෙකකුත් තිබෙනවා ඔතැන. ඒ තමයි පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය සහ ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය. ඒකත් ඉන්ද්‍රිය 22 ට අයිතියි. ඒ උනාට මේ පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය කියන ගතිය රූප වලට බද්ධ වෙලා රූප වලට කැවිලා රූප අස්සේ ගිලගෙන පිනාගෙන තිබෙන්නා වූ ස්වභාවක් නිසා මේක රූප වලට සම්බන්ධයි. එතකොට මේ රූප වලට සම්බන්ධ ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය පුරුෂ ඉන්ද්‍රිය කියන්නාවූ ධර්මයෝ නාම ධර්ම සම්බන්ධයෙන් උපකාරක බලපෑම් කරන්න පුළුවන් ඒවා කියලා සලකන්නේ නෑ. නමුත් ඒ භාව රූප වල තිබෙනවා අමුතු බලයක්, ඒක නිසා තමයි ඒවාට ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ. නමුත් මේ නාම ධර්ම කථාවේදී එහෙම එකක් වෙන්නේ නෑ.

අපේ පිංවතුන් හොඳට මතක තබාගන්න මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කථා කරනකොට ධර්ම 20 ගණන් ගන්නවා. ඒ 20 තිබෙනවා සහජාන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, කලින් උපන් පුරේජාන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ රූපය සම්බන්ධයෙන් පවතින රූප ජීවිත ඉන්ද්‍රිය ධර්මය. මේ විදියට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තිබෙනවා තුනක්. හොඳට මතක තබා ගන්න, එකට උපන් ‘සහජාන වශයෙන්’ පවතින ඉන්ද්‍රිය ධර්මයෝ තිබෙනවා. ඊළඟට තමන්ට කලින් උපන් තමන්ට කලින් පහළ වූ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ටිකක් තිබෙනවා. ඒවාට කියනවා කලින් උපන් අර්ථයෙන් ‘පුරේජාන

ඉන්ද්‍රිය ධර්ම' කියලා. තව තිබෙනවා රූප වලට සම්බන්ධව පවතින්නා වූ 'රූප ජීවිත ඉන්ද්‍රිය' ධර්මයක්. මෙලෙස ධර්ම තුනක් කියවෙනවා කියලා අපි මෙතැනදී හිතේ තියා ගන්න ඕනෑ.

එකකොට මේ සහජාත ඉන්ද්‍රිය කියලා කිව්වේ එකට උපදින ධර්මයන්ට. සහජාත කථාව කියන්නේ මෙහෙමයි, 'එකුප්පාදනිරොධා ව, එකාලම්බණවත්ථුකා - වෙනොයුත්තා ද්විපඤ්ඤාස, ධම්මා චෙනසිකා මකා' කියලා නාම ධර්ම හඳුන්වන තැන මුලින්ම අපි ඉගෙන ගත්ත අතහහපු පාඩම් කරපු ගාථාවක් ඕක. ඒ කියන්නේ චෙනසික ධර්ම, මනෝමය ධර්ම, ඒවා තමයි එකට ඉපදෙන ධර්ම. විශේෂයෙන් සහජාත ධර්ම කියලා කියන්නේ එකට උපදින එකට පහළ වෙන ධර්ම. ඒවා නාම ධර්ම. ඒවා රූප නොවෙන අරූප ධර්ම.

ඊළඟට පුරේජාත ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කියලා කියන්නේ මේ අපේ ඇස - කන - නාසය - දිව - ශරීරය - හෘදය වස්තු රූප ආදී ප්‍රසාද රූපවලට. මේ ප්‍රසාද රූපයෝ විඤ්ඤාණ පහළ වීමට හේතුවෙන ධර්ම. වක්ඛු - සෝත - සාණ - ජීවිතා - කාය කියන මේ ප්‍රසාද රූප විඤ්ඤාණ ධර්ම පහළ වෙන්න කලින් පහළ වෙනවා. ඒක නිසා ඒවාට කියනවා පුරේජාත ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කියලා.

තව එකක් තිබෙනවා. ඒ තමයි ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියලා එකක් තිබෙනවා. ඒවා රූපයන් පරිපාලනය කරන්නාවූ ධර්මයන්. ඒකත් ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක්. අපේ ශරීරය පාලනය කරන්නා වූ රූප වලට සම්බන්ධ තිබෙනවා එක්තරා විදියක ජීවිත ඉන්ද්‍රිය ගතියක්. ඒකෙන් මැරෙන්න නොදී මේ ශරීරය උණු කර කර ඉස්සරහට ගෙනියනවා. ඒ නිසා තමයි මේක කුණු වෙන්නේ නැතුව තිබෙන්නේ. ඒක නිසා මේ රූප වලට සම්බන්ධ තිබෙනවා ජීවිත ඉන්ද්‍රිය ගතියක්.

මේ වගේ සහජාත ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තිබෙනවා, ප්‍රත්‍යය ශක්තියක් තිබෙනවා. පුරේජාත ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තිබෙනවා. රූප ධර්ම වල ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක් තිබෙනවා. මේ කියන්නා වූ කථාවේදී ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය කියන කොට අපි නාම ධර්ම පැත්තට හැරෙන්න ඕනෑ. රූප ධර්ම වල නොවෙයි. ඒ නිසා මේ කියන්නා වූ ධර්ම වල අපි කොටස් තුනක් ඉගෙන ගත්තා. ඉන්ද්‍රිය කියන වචනය ඉගෙන ගත්තා. ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ මොනවටද, ඒ ඉන්ද්‍රිය මේ කථාවේ විස්තර කරනකොට කොටස් තුනකට විස්තර කරනබව දැනගත්තා.

දැන් සහජාත ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පිළිබඳව අපි හිතනකොට මේ විදියට ධර්ම තිබෙනවා රංචුවක්. ඒවා විශේෂයි. නාම ධර්ම ගත්තොත් චෙනසික ධර්ම 52 තිබෙනවා. සිත තිබෙනවා. එකකොට අපි සරලව ගත්තොත් ධර්ම ඔක්කොම 53යි. සිත 89 යකට බෙදන්නේ නැතුව ගත්තොත් සිත එක නාම ධර්මයක්. අනිත් 52 චෙනසික ධර්ම. මේවා අතර තිබෙනවා ඉන්ද්‍රිය හැකියාව තිබෙන රජ කිරීමේ, බල කිරීමේ, හැසිරවීමේ ශක්තිය තිබෙන්නා වූ අමුතු හයියක් ගැමීමක් තිබෙන ධර්ම. අපි ඉස්කෝලේ යනකාලේ අපේ principal එහෙම නැත්නම් ප්‍රධාන අචාර්යතුමා කොහෙන් හරි එනවා කියපු ගමන් ළමයි සද්ද බද්ද කරන්නේ නැතුව බොහොම නිසොල්මනේ හොඳ සංවරයක් හදාගෙන සමහර විට බයෙන් ඉන්නවා. Principal එනවා විතරයි. සමහර විට ළඟින් යනකොටත් එහෙමයි. සමහර විට මුකුත් කියන්නෙත් නෑ. නමුත් principal එනකොටම හැසිරීම වෙනස් වෙනවා. බලන්න ඒ ගතිය. අනිත් කෙනෙකුට සද්ද බද්දයක් නොදා වචනයක්වත් කථා නොකර අමුතු හික්මීමක් කිරීමේ, ශබ්දය නිශ්ශබ්ද කිරීමේ, දැහලිලි ගති නැවැත්වීමේ ගතියක් ඒ වර්තයට තිබෙනවා. හැබැයි ප්‍රධාන අචාර්යතුමාත් මනුස්සයෙක්. අනිත් ගුරුවරුත් මනුස්සයෝ. ඉන්න ළමයිනුත් මනුස්සයෝ. ඔක්කොම ටික මනුස්ස වශයෙන් හැබෑවටම හරි. ප්‍රධාන අචාර්යතුමාට තිබෙන්නෙත් අත් දෙකක් කයක් දෙපයක් ඔලුවක් දෙකනක් නාසයක්. ඒ අංග උපාංගම තමයි ගුරුවරුන්ට තිබෙන්නෙත් ශිෂ්‍ය ශිෂ්‍යාවන්ට තිබෙන්නෙත්. හැබැයි ඒ ඔක්කෝම මනුස්සයෝ උනාවූ අය අතර ප්‍රධාන අචාර්යතුමාට තිබෙනවා අනිත් මනුස්සයන්ට මොකක්දෝ බලයක් දාන ගතියක්. ප්‍රධාන අචාර්යතුමා ඇරුනහම ඒ පාසැලේ ගුරුවරුන්ටත් තිබෙනවා ඒ ළමයින්ට බලපෑමක් කරන්නා වූ අමුතු ගතිය. මුකුත් කියන්න ඕනෑ නෑ. ඉස්කෝලේ කථාවට ගියහම මෙහෙමයි.

නමුත් එදිනෙදා පාරේ තොටේ යනකොටත් ඔය ඉන්ද්‍රිය වැඩේ කරන කට්ටිය ඉන්නවා. ඒ ගොල්ලෝ නිසා අමුතු සංවරයක් හැදෙනවා. දැන් බලන්න නවසීලන්තයේ, අපි ඉන්න රටේ, ඔස්ට්‍රේලියාවේ,

ඇමරිකාවේ, එංගලන්තයේ වගේ රටවල්වල පාරේ වාහනයක් පදවාගෙන යනකොට කොහේ හරි නිල් පාට රතු පාට දැක්වෙන පොලිස් වාහනයක් තිබේව ගමන් මිනිස්සු අමුතු විදියට සංවර වෙනවා. ඒකේ ඉන්නෙත් මිනිස්සු, ඒකත් කාර් එකක්. අනිත් ඒවත් කාර් ලොරි. නමුත් ඒ පුංචි වාහනයට පුළුවන් මොකක්වත් කියන්නේ නැතුව වේගයෙන් යන වාහනයක් slow කරන්න. එහෙම එකක් තිබෙනවා. අන්න ඒ වගේ මේ කියන්නාවු 53 ක් වූ නාම ධර්ම සමූහයේ අනිත් අයට ඒත්තු ගන්වන්න හැකියාවක් තිබෙන්නා වූ ධර්ම කීපයක් හඳුනාගෙන තිබෙනවා. ඒ තමයි සිත - වේදනාව - ශ්‍රද්ධාව - චීර්ය - සතිය - සමාධිය - ප්‍රඥාව - ජීවිත ඉන්ද්‍රිය. මෙන්න මේ කියන්නා වූ ධර්ම කාණ්ඩය, මේ ධර්ම 8 තමයි ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය ධර්ම කථාව ගැන විස්තර කරනකොට අපි පාවිච්චියට ගන්නේ. කොතැන හරි මේ කියන්නාවු ඉන්ද්‍රිය ධර්ම 8 න් එකක්වත් තිබුනොත් ඒ ධර්මයට පුළුවන් එතැන ඉන්න අනිත් ටික මෙහෙය වීම පරිපාලනය කිරීම කරන්න. එතකොට මේකේ බලපෑම ලබන්නේ අනිත් ධර්ම.

අපි මෙන්න මේ කථාව විතරක් හිතේ තියාගෙන ඉස්සරහට යමු. ඊළඟට ඉතිරි ධර්ම ටික අපි ඉදිරි වැඩ සටහන් වල කථා කරමු.

මම මුලින් කීවා වගේ බලපෑමක් කරන්න පුළුවන් ධර්ම සහ බලපෑම ලබන ධර්ම තිබෙනවා. සිත - වේදනාව - ශ්‍රද්ධාව - චීර්ය - සතිය - සමාධිය - ප්‍රඥාව - ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියන මේ ධර්ම 8 හිතේ තියාගෙන අපි වීථියක් ගැන කථා කරන්න යමු. මේ ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය යටතේ වීථි හතක් තිබෙනවා. අපි බලමු පළවෙනි එක.

1) වෙනි වීථිය

කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො - කුසලා ඉන්ද්‍රියා සම්පයුත්තකානං බන්ධානං ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො.

කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො = කුසලයක් කුසල ධර්මයකට බලපෑම් වැඩේ කරනවා.

‘කුසලො ධම්මො’ කියලා කියන්නේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තිබෙන දේ. ‘කුසලස්ස ධම්මස්ස’ කියලා කියන්නේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ලබන දේ.

ප්‍රත්‍යය ශක්තිය, ප්‍රත්‍යය ගුණය, ප්‍රත්‍යය උපකාරය දෙන එක්කෙනා කුසලො ධම්මො. ප්‍රත්‍යය උපකාරය, ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ලබන්නා වූ කෙනා කුසල ධර්මය, කුසලස්ස ධම්මස්ස ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො. අපි මීට කලිනුත් මේක කථා කළා. මෙතැන කුසල ධර්ම හැටියට කුසල බලය තිබෙන සිත් තිබෙනවා 21ක්. ඒ 21 තමයි කාමාවචර කුසල් සිත් 8 + රූපාවචර කුසල් සිත් 5 + අරූපාවචර කුසල් සිත් 4 + ලෝකෝත්තර කුසල් සිත් 4 = 21. මේ කියන්නා වූ කුසල් සිත් 21 කේ තිබෙනවා ජීවිත ඉන්ද්‍රිය ගතිය. ඒ කුසල් සිතම තමයි චිත්තය වෙන්නෙත්. ඊළඟට වෛතසික වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙනවා වේදනාව ශ්‍රද්ධාව චීර්ය සතිය සමාධිය සහ ප්‍රඥාව. මේක මෙහෙම කීවට තේරෙන්නේ නෑ. අපි වෙන පැත්තකට හැරෙමු.

මේ කථාව අපේ මේ අහගෙන ඉන්නා වූ පින්වතුන්ට වැටහෙන්න තේරෙන්න එක උදාහරණයක් ගමු. එකක් අරගෙන බලමු කොහොමද මේක සිද්ධ වෙන්නෙත් කියලා. ගමේ ගොඩේ ඉන්න ශ්‍රද්ධාවන්ත මවු කෙනෙක් මල් ටිකක් කඩාගෙන තෙල් ටිකකුත් අරගෙන පුංචි හඳුන්කුරු පැකට් එකකුත් අරගෙන යනවා විහාරයට. වෛත්‍යරාජයාණන්වහන්සේ ගාවට බෝධීන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා තමන්ගේ තිබෙන්නා වූ ඒ අවිභිංසක පුජාව පුජා කරනවා බුදුරජාණන්වහන්සේට වෛත්‍යරාජයාණන්වහන්සේට බෝධීන් වහන්සේට. මේ වැඩේ කරනකොට කුසල් සිත් පහළ වෙනවා භූමි හතරකින් එකකට.

ඒ තමයි මේ කුසල් සිත් 21 තිබෙන්නේ ගොඩවල් හතරක. තැන් 4 කට අදාළයි. එකක් තමයි කාමාවචර භූමියේ තිබෙන්නා වූ සමහර කුසල් සිත්. රූපාවචර භූමියට අයිති ඒවා සමහර කොටස්. අරූපාවචර භූමියට අයිති ඒවා සමහර ඒවා. ලෝකෝත්තර පැත්තට අයිති ඒවා සමහර ඒවා. ඒක නිසා මේ කුසල් සිත්

21 තැන් 4 කට අදාළ වෙලයි තිබෙන්නේ. පැති හතරකට වැටිලයි තිබෙන්නේ. පැති හතරකට සම්බන්ධ කරන්නයි තිබෙන්නේ. මෙයා රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකයේ ගිහිල්ලා ධ්‍යාන වඩවඩා නොවෙයි මේ බෝධි පූජාව වෛත්‍යය වන්දනාව කරන්නේ. ඊළඟට අරූපාවචරයේ ගිහිල්ලත් නොවෙයි. ඒ පැන්නේ රූප නෑ. ලෝකෝත්තර වලත් නොවෙයි. මේ මෑණියෝ මේ වැඩේ කරන්නේ කාමාවචර භූමියේ කාම වස්තු වලින් හදාගත්තු රූප වස්තු වලින් ගොඩ නගලා තිබෙන වෛත්‍යයක්, බෝධියක්, විහාරයක් ආශ්‍රය කරගෙන. ඒ පරිසරයේ ගැවසෙන කොට එයාට පහළ වෙන්නේ පළවෙනි භූමියට අයිති කාමාවචර කුසල් සිත් පමණයි. ඒ කුසල් සිත් 8න් අපි හිතමු සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික මහා කුසල් සිත මෙයාට පහළ වෙනවා. එයා ඒක දන්නේ නෑ. මේ උපාසක මව් තුමිය මේ කුසල් සිතක් පහළ වෙනවා කියලා දන්නේ නෑ. ඒ මව් තුමිය හිතන්නේ පිං කරනවා, කුසල් වඩනවා, බුදුන්ට වදිනවා, වෛත්‍යයට වදිනවා, විහාරයට වදිනවා කියලා. නමුත් මේ වදිනවා කියන වැඩේ තුල, මේ පිංකම කරනවා කියන වැඩේ තුල මවු තුමියට පහළ වෙන්නේ නාම ධර්ම ටිකකුත් රූප ධර්ම ටිකකුත්. රූප ධර්ම තමයි ඒ මවු තුමියගේ අත පය ශරීරය. නාම ධර්ම තමයි හිතේ පහළ වෙන්නා වූ කුසල් සිත.

සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික මහා කුසල් සිත පහළ වෙනකොට ඒ කුසල් සිතේ තිබෙනවා එයාටවත් තේරෙන්නේ නැති එක මණ්ඩලයකට රාශියකට පොදියකට රංචුවකට ඉදිරිපත් වෙන්නා වූ මැවෙන්නා වූ හැදෙන්නා වූ නාම ධර්ම එක්කාසුවක්. ඒ නාම ධර්ම සමුදාය අතර තිබෙනවා වෛතසික ධර්ම රාශියක් සහ සිතක්. මේ ධර්ම රංචුවෙන් ඒ සිතම තමයි එහෙම නැත්නම් විඤ්ඤාණය තමයි චිත්ත කියලා කියන්නේ. තව එතකොට ධර්ම 7 ක් තිබෙන්න ඕනෑ. අපි කිව්වා ඔක්කොම ඉන්ද්‍රිය ධර්ම 8 ක් තිබෙනවා කියලා. සර්ව චිත්ත සාධාරණ වෛතසික ධර්ම 7 ක් තිබෙනවා. ඒ සර්ව චිත්ත සාධාරණ වෛතසික ධර්ම 7 ඇතුලේ තිබෙනවා එස්ස, වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, ඒකග්ගතා, ජීවිතීන්ද්‍රිය සහ මනසිකාරය. මේ කියන්නා වූ සර්ව චිත්ත සාධාරණ වෛතසික ධර්ම හතේ තුන් දෙනෙක් ඉන්නවා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩේ කරන්න පුළුවන්. ඒ තමයි වේදනාව, ඒකග්ගතාවය, සහ ජීවිත ඉන්ද්‍රිය. සිතත් සමග 4 යි. එතකොට තව තිබෙනවා හතරක්. ඒවා තමයි කුසල් සිතක අනිවාර්යෙන්ම පහළ වෙන ශ්‍රද්ධාව. ඊළඟට තිබෙනවා ප්‍රකීර්ණක වෛතසිකයක් වෙන චීර්ය. ඊළඟට තිබෙනවා සතිය. ඊට පස්සේ තිබෙනවා ප්‍රඥාව. මෙන්න මේ කියන ධර්ම රංචුව තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩේ කරන්නේ.

අපි ඒක තවත් විදියකට හිතමු. ඔය මල් පහන් පූජා කරන්න වෛත්‍යය වන්දනා කරන්න ගිය මවුතුමියගේ සිතේ සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික මහා කුසල් සිත පහළ වෙනකොට එතැන වැඩෙනවා නාම ධර්ම 34ක්. ඒ නාම ධර්ම සමුහය තමයි කුසල වෛතසික ධර්ම 20 + අන්‍යසමාන වෛතසික 13 = 33යි. මේ 33 ට සිත එකතු උනහම නාම ධර්ම 34 ක් වෙනවා. මේ නාම ධර්ම 34දෙනා එනම් වෛතසික ධර්ම ටිකයි සිතයි ඔක්කොම එක්කාසු කරලා එක පොදියට ගත්තහම ඒක අස්සේ තිබෙනවා වේදනාව - ජීවිතඉන්ද්‍රිය - ඒකග්ගතාවය - චිත්තය - ශ්‍රද්ධාව - චීර්ය - සතිය - ප්‍රඥාව. මේ ටිකත් එක්ක තමයි ඔය වැඩේ කරන්නේ. ඒක නිසා මේ කියන්නා වූ ධර්ම වල ඔවුනොවුන්ට බලපවත්වන අමුතු ගතියක් තිබෙනවා. දැන් බලන්න චීර්ය කියන වෛතසිකය ගත්තහම ඒ චීර්ය ගතිය චීර්ය ගුණය චීර්ය බලය අනිත් වෛතසික ධර්ම වලටත් බල ගන්වලා ඇදගෙන යනවා. හිතටත් බලගන්වලා ඇදගෙන යනවා. ඒක නිසා චීර්ය එක්තරා විදියක ඉන්ද්‍රිය ගතියක්. අනිත් එක තමයි සතිය. සතිය කියලා කියන්නේ තමන් මොකක් හරි අරමුණකට හැරුණානම් හැරුණාමයි, වෙන කොහේටවත් යන්න දෙන්නේ නෑ. වේදනාව කියලා කියන්නේ තමන් විදින දෙයට අනිත් අය ඔක්කොම නම්මාගෙන තියා ගන්න ගතිය. ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ තමන් පැහැදෙන දෙයට අනිත් අයත් ඔක්කෝම ටික පහදවාගෙන පිහිටුවනවා. මෙන්න මේ කියන්නා වූ ධර්මතා 8 මලක් පහනක් පූජා කරගෙන කටයුතු කරන්නා වූ කෙනාගේ සන්තානයේ බලවත් ලෙස ක්‍රියාත්මක වෙනවා.

මේ සිතේ මේ අට දෙනා හැර තවත් තිබෙනවා එස්ස සංඥා චේතනා ආදී තවත් අවශේෂ වෛතසික ධර්ම. ආන්න ඒවා තමයි මේ අට දෙනාගේ තිබෙන්නා වූ බල ශක්තිය ලබාගෙන කටයුතු කරන්නේ. ඒකට

කියනවා ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම කියලා. ඒක නිසා කියනවා කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො කියලා.

ඇයි මේ කථාව කිව්වේ? කුසල් සිතක තිබෙන්නේම කුසල ධර්ම සමූහයක් පමණයි. කවදාකවත්ම කුසල් සිතක අකුසල් නෑ. ඒක නිසා කුසල ධර්ම හැටියට සලකන නාම ධර්ම 34 ක් ඒ සිතේ තිබෙනවා.

- ඒ රංචුවේ කුසල ධර්ම හැටියට කියන්නේ මේ 8 දෙනා = වේදනාව ජීවිතඉන්ද්‍රිය ඒකග්ගතාවය චිත්තය ශ්‍රද්ධාව චීර්ය සතිය සහ ප්‍රඥාව.

මේ බලය ලබා ගන්නා වූ අයට කියනවා කුසලස්ස ධම්මස්ස කියලා.

- කුසලස්ස ධම්මස්ස = ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වශයෙන් බලය ලබන අය.
- ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො = ඉන්ද්‍රිය බලපෑම සිද්ධ කරනවා.

මම මේ කිව්වේ වෛතසික හැටියටයි සිත හැටියටයි දක්වලා, වෙනම කඩලා. නමුත් මේක විස්තර කරනකොට ස්කන්ධ වාරයකුත් දක්වනවා. ඒ කියන්නේ ඔය නාම ධර්ම 34 අපි බෙදනවා නාම ධර්ම හතරකට. ඒ තමයි වේදනා ස්කන්ධය - සංඥා ස්කන්ධය - සංඛාර ස්කන්ධය - විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය කියලා ස්කන්ධ 4 කට බෙදනවා. මෙහෙම බෙදලා මේවා කුසල් ගතකරනවා කුසල සම්ප්‍රයුක්ත ස්කන්ධ වශයෙන්.

මේකේ කියනවා

- කුසලා ඉන්ද්‍රියා සම්ප්‍රයුක්තකානං බන්ධානං ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයෝ තමයි ඉන්ද්‍රිය භාවයෙන් තිබෙන්නේ = (සිත - වේදනාව - ශ්‍රද්ධාව - චීර්ය - සතිය - සමාධිය - ප්‍රඥාව - ජීවිත ඉන්ද්‍රිය කියන මේ ධර්ම 8).
- සම්ප්‍රයුක්තක නාම ස්කන්ධයෝ කියලා කියන්නේ සංඥාව සංඛාරය කියන සකන්ධ.

අනිත් එක තමයි මතක තබා ගන්න ඕනෑ මේ ගොල්ලෝ 8 දෙනා අනිත් අයට බලපෑම් කරනවා විතරක් නොවෙයි ඔවුනොවුන්ටත් යම් යම් බලපෑම් සිද්ධ කරනවා. ඒක නිසා නාම ධර්මයෝ අනිත් එක්කෙනාගේ බලපෑම තමන් ලබන ගමන් තමන්ගේ බලපෑමත් ඒ අයටත් ලබා දෙනවා. අන්ත එහෙම කුසල ඉන්ද්‍රිය ධර්මයෝ සම්ප්‍රයුක්තක ස්කන්ධ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ට ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියන එක තමයි මෙතැන තිබෙන්නේ. මේ එක වීථියක්. එක සටහනක්. එක විදියකට දැකීමක්.

තව එකක් අපි බලමු.

2) වෙනි වීථිය

කුසලො ධම්මො අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො - කුසලා ඉන්ද්‍රියා චිත්තසමුට්ඨානානං රූපානං ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො

කුසලො ධම්මො අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස ඉන්ද්‍රියපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මය අබ්‍යාකත ධර්මයන්ට ඉන්ද්‍රිය භාවයෙන් ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය ගක්තියෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

අපි මීට ඉස්සෙල්ලත් මේක කථා කලා වෙන නාමයකින්. සිතක් උපදින වෙලාවේ සිතක් හටගන්නා වෙලාවේ වෛතසික ධර්මයෝ හටගන්නා බව අපි මතක් කලා. අපි හිතක් හටගන්නවා කියලා කිව්වහම ඒ සමග වෛතසිකත් හටගන්නවා කියන දැනුම තේරුම අපි හැම එක්කෙනාටම තිබෙන්න ඕනෑ, සිත පමණක් නොවෙයි, චිත්තජ රූප කියලා ටිකක් පහළ වෙනවා, රූප වශයෙන්. සිතක් පහළ වෙනකොට ඒ සිතට අනුව වෛතසික ධර්මයන්ට අනුව රූප ධර්මයෝ පහළ වෙනවා. ඒවාට කියනවා චිත්තජ රූප කියලා.

ඒ විත්තජ රූප උපදින වෙලාවේ ඒ කුසල් සිත්වල තිබෙන්නා වූ ඉන්ද්‍රිය ගුණය, ඉන්ද්‍රිය බලය ‘සිත’ නිසා හටගන්නා රූපයන්ට බලපවත්වනවා.

එහෙම බලපෑමක් රූපයන්ට තිබෙන බව අපි මේ විදියට තේරුම් ගනිමු. රූපය අපිට බාහිරව පේනවා. නාමය පේන්නෙ නෑ. අපි ඉස්සෙල්ලා කිව්වා අම්මා කෙනෙක් වන්දනාවක් කරනවා කියලා. ඒ අම්ම ගාවට යමු. එකකොට අපිට තේරෙනවා මල් ටික වට්ටිට අරගෙන යනවා. සාදු කාරයක් දෙනවා. ගාථාවක් කියනවා. කිසි කෙනෙකුට ගහන්න බනින්න යන්නේ නෑ. සංවරයි හොඳයි ශාන්තයි. කිසිම වැරද්දක් කරන එක්කෙනෙක් නොවෙයි. ලස්සනට ගාථා කියනවා. නැමිලා වදිනවා. මේ ඔක්කෝම කායික ක්‍රියා. මේ ටික අපි දකිනවා. මේ කායික ක්‍රියාවල් ටික සිද්ධ වෙන්නේ මේ මවුතුමියගේ හිත නිසා. රූප විකාරයක් තමයි වන්දනාව කියන්නේ. ගාථා කීම කියලා කියන්නේ විත්තජ රූප පහළ වෙව් ඒ විදියට හසුරුවනවා. ඒ අත්දෙක වන්දනා කරවන්න, ප්‍රදක්ෂිණා කරවන්න, ගාථා කියවන්න මේ හැම එකකටම අවශ්‍යය කායික රූප ටික මවලා දෙන්නේ හදලා දෙන්නේ ඒ හැඩට ඇති කරන්නේ විත්තජ රූප. ඒවා පහළ වෙන්නේ මානසික ධර්ම නිසා.

මේ කථාව හරිම දිගයි. හරිම ලස්සනයි. ප්‍රණීතයි සුන්දරයි. ශාන්තයි. මේ ටික තව ඉස්සරහට අපි කථා කරන්න ඕනෑ. මේ විත්තජ රූප අව්‍යාකෘත ධර්ම. ඒවටත් මේ ධර්ම බලපානවා කියන කථාව මෙතැන තිබෙනවා.

ඒක නිසා මේ පිංවතුන්ට මම අද කියලා දුන්නේ ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය යටතේ කුසල විසර්ජනා වාර ධර්මතා දෙකයි. මේකේ ඉතිරි කොටස අපි ලබන අවස්ථාවේ කියලා දෙනවා. ඒක නිසා මේ පිංවතුන් සිත පහදවාගන්න. අද මේ කාලය තුල මේ පිංවතුන් බොහෝම මෙමුත්‍රියෙන් කරුණාවෙන් යුක්තව මේ වැඩ සටහනට සම්බන්ධ වෙලා ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යය යටතේ කියලා දෙන්නාවූ ධර්ම කාණ්ඩය මේ විදියට ඇහුවා. ඒවාගේම සිතුවා. ඒවාගේම මෙනෙහි කළා. මේ පින්වත් සෑම දෙනාටම මේ උතුම් ධර්මය ඇසීමෙන් සිතීමෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් තවත් හිත දියුණු කරගෙන ධර්ම අවබෝධය හදාගෙන ප්‍රතිපත්තියෙහි ගමන්කොට මාර්ගය වඩාගෙන සංසාර දුකෙන් මිදිලා අමා මහා නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! කියලා අපි මෙමුත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

ඉතින් අද අපි වැඩි වෙලාවක් මේකේ රැඳෙන්නේ නෑ. තව විනාඩි දෙකක් පමණ තිබෙනවා. ඒක නිසා ඒ විනාඩි දෙක ඇතුලත පුණ්‍යානුමෝදනාව සාමූහිකව සෑම දෙනාටම සිද්ධ කරනවා. අපේ පින්වත් ජයන්ත රත්නායක මහත්මයා සම්බන්ධීකරණය සිද්ධ කළා. ඒවගේම අපි විශේෂයෙන්ම පිං අනුමෝදන් කරන්න ඕනෑ අපේ ලලිත් දළුවන් මහත්මයාට. සෑම බ්‍රහස්පතින්දාවකම දහම් පොත පත ඇරගෙන විවෘත කරගෙන පටිඨානය දිහා බලාගෙන සවනට සිසිලස ගුවන් විදුලිය පැත්තට මේ සියලු දෙනාගේම සිත හැරෙන්නේ යොමුවෙන් ඒ පින්වත් මහත්මයාගේ දීර්ඝ කාලීන සත්පුරුෂ ක්‍රියාවක ප්‍රතිඵලයක් හැටියට. අපි සෑම දෙනාම පිං දෙමු ඒ පිංවත් මහත්මයාට. නිදුක් භාවය නිරෝගී භාවය ධර්ම අවබෝධය ධර්මයේ සැනසිල්ල වේවා! ඒවාගේම සියලු යහපත් කටයුතු සිදුකරගෙන සෑමදෙනාටම නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා!

ඒවගේම අපිට කථා කරලා මතක් කරලා මේ දහම් කථාව ධර්ම සාකච්ඡාව ධර්ම මණ්ඩපය අවධි කරන්නාවූ සියලු දෙනාම මේකට ඇදලා ගන්නාවූ ඒවාගේම තමනුත් ධර්මයෙන් සැනසෙමින් අනිත් අයට ධර්මය බෙදා දෙන්න මහත්සි ගන්න පින්වත් ජයන්ත මහත්මයාටත් අපේ පින්වත් අසාගෙන සිටියාවූ ළඟ දුර වශයෙන් සිටින සියලු දෙනාටමත් උතුම් කුසල බලයෙන් දහම් බලයෙන් ධර්මයේ සැනසිල්ල යහපත වේවා! සෑම දෙනාටම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධකරගෙන අමා මහා නිවනින් සැනසෙන්න මේ උතුම් ධර්මය පිහිට වේවා! හේතු වේවා! සෑම දෙනාගේම සිත් නිවනින් නිව් සැනසී යෙත්වා කියලා මෙමුත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ආශීර්වාද කරනවා. සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාදු! සාදු! සාදු!

සිලවන්තං ගුණවන්තං - පුඤ්ඤකම්බෙන්තං අනුත්තරං
දුල්ලබෙන මයා ලද්ධං - පස්සිතුං වන්දිතුං වරං
සාරිපුත්තාදි ථෙරානං - ආගතං පටිපටියා
සද්ධා සිලං දයා වාසං - බුද්ධ පුත්තං නමා මහං